

Oberoende Filmars Förbund

Remissvar på Filmutredningen 2025 – Publiken i fokus

Oberoende Filmars Förbund

Datum: 25 juni 2025

1 Inledning

Oberoende Filmars Förbund är en av de organisationer som kvalificerar som remissinstans i samband med publiceringen av filmutredningen *Publik i fokus*, som presenterades den 4 mars 2025. Under de senaste månaderna har vi analyserat utredningen inom styrelsen och i samverkan med andra aktörer i det oberoende filmfältet.

Vi ser utredningen som ett viktigt initiativ med flera positiva inslag. Det är särskilt välkommet att Svenska Filminstitutets självständighet betonas, och att det tydliggörs att institutet ska ansvara för sina egna riktlinjer. Likaså uppskattar vi att utredningen understryker filmens roll för samhällsutvecklingen och behovet av offentliga stödmedel för att säkerställa att en svensk filmindustri över huvud taget kan existera.

Samtidigt identifierar vi flera allvarliga brister. Framför allt saknas en djupgående analys av upphovspersonernas villkor och perspektiv. Utredningen tenderar att utgå från de större produktionsbolagens behov och förutsättningar, vilket riskerar att marginalisera en stor del av de fria, oberoende och konstnärligt drivna filmarna. Det är dessa aktörer som ofta står för både innovation och mångfald inom svensk film, men deras arbets- och livsvillkor behandlas mycket ytligt eller inte alls.

2 Sammanfattning av OFFs synpunkter

Vi ser med oro på att de föreslagna filmpolitiska målen är alltför breda och oprecisa. De saknar en tydlig samhällelig förankring och konkretisering av vilka förutsättningar som krävs för att svensk film ska kunna vara bred, kvalitativ, relevant och framåtblickande. Vi noterar också att utredningen följer en pågående tendens att prioritera en marknadsorienterad filmpolitik, där begrepp som "stor publik" riskerar att likställas med framgång – något som i förlängningen kan leda till konstnärlig likriktning snarare än utveckling.

Inrättandet av den nya Filmfonden är ett positivt steg, särskilt eftersom dess budget ska hållas åtskild från Filminstitutets övriga verksamhet. Däremot ser vi risker i

fondens nuvarande konstruktion, där fokus på större produktioner kan skapa ojämlik tillgång till resurser och ytterligare försvåra för mindre aktörer och nya röster att ta plats.

Vi vill särskilt lyfta att formuleringen i den föreslagna förordningen – att statsbidrag ”i huvudsak” ska gå till filmer på svenska eller nationella minoritetsspråk – i praktiken kan bli ett innehållsvillkor. Detta strider mot principen om armlängds avstånd, som bör vara en grundpelare i all kulturpolitik.

Vi vänder oss kraftigt emot att utredningen föreslår att det nuvarande branschrådet för utveckling och produktion Filminstitutet ersätts med ett beslutsorgan där endast finansiärer av Filmfonden ingår. Ett sådant steg skulle kraftigt försvaga den demokratiska insynen i Filminstitutets arbete. Vi anser att branschråden i sin nuvarande form bör finnas kvar och snarare utvecklas för att säkerställa representation från hela fältet, inklusive upphovspersoner.

Vi tillstyrker förslaget om ett nytt internationellt filmprogram inom Konstnärsnämnden och etablerandet av ett nationellt filmarvscentrum. Däremot anser vi att det krävs en motsvarande ambitionshöjning i stöd till själva filmskapandet. Att Filminstitutets anslag föreslås öka med 20 procent är positivt, men för att uppnå verklig bredd och konstnärlig förnyelse bör även Konstnärsnämndens anslag höjas i samma omfattning.

Slutligen är vi kritiska till att utredningen föreslår att nationell talangutveckling främst ska kopplas till spridning av film. Vi efterlyser en långsiktig, nationell strategi för talangutveckling i samarbete med regionerna, gärna efter modell av det tidigare programmet *Talent to Watch*, som framgångsrikt stöttat framväxande filmskapare.

Sammanfattningsvis anser vi att en långsiktigt hållbar filmpolitik måste utgå från de konstnärliga, arbetsrättsliga och ekonomiska villkoren för de som skapar film. Utan tydliga insatser för att stärka dessa villkor riskerar utredningens övriga förslag att bli verkningslösa, hur välmenande de än må vara.

3 Fördjupning av OFFs synpunkter

På de följande sidorna redovisar vi våra synpunkter på de reformförslag som presenteras i kapitel 11, *Reformer för ett starkare filmland*, i utredningen.

Vi har valt att följa utredningens disposition och kommenterar de avsnitt där vi ser anledning att bidra med reflektioner eller alternativa perspektiv. I anslutning till dessa avsnitt presenterar vi även egna förslag där vi bedömer att det finns behov av fördjupning eller komplettering.

Avslutningsvis sammanfattar vi våra huvudsakliga kommentarer och förslag i dokumentets sista del.

3.1 Tydligare nationella politiska mål

I utredningen anges som huvudargument för att ändra de tidigare målen att dessa upprepas i de kulturpolitiska målen och att tanken har varit att skapa mer enkla mål. Vi anser inte att detta är ett tillräckligt starkt skäl för att förenkla eller tona ned de filmpolitiska målen. Det finns ett betydande värde i att formulera mål som lyfter fram centrala värden som mångfald och yttrandefrihet, och att dessa uttrycks specifikt i en filmskapande kontext. Dessa värden får nämligen en särskild innebörd inom filmområdet, där konstnärlig frihet, representation och berättande står i centrum.

Om sådana begrepp endast återfinns på en övergripande nivå riskerar de att framstå som abstrakta principer snarare än konkreta riktlinjer, vilket minskar deras genomslag i praktiken. En tydlig förankring i filmpolitiska mål är därför nödvändig för att säkerställa att kulturpolitiska principer faktiskt omsätts i filmbranschens villkor och riktning.

De nya filmpolitiska målen är enligt vår bedömning alltför övergripande och generella. Det finns en påtaglig risk att deras samhälleliga och sociala relevans går förlorad när konkretion saknas. Vi ser dessutom en brist på analys kring vilka faktiska förutsättningar som krävs för att svensk film ska kunna vara bred, hålla hög kvalitet och samtidigt förbli både innovativ och relevant.

Därför menar vi att de nya målen bör kompletteras med konkreta skrivningar som tydligt lyfter vikten av goda arbetsvillkor, försvarad yttrandefrihet, mångfald och regional spridning. Det behövs också mål som stärker en långsiktigt hållbar filmbransch där små och medelstora aktörer ges möjlighet att verka och växa.

Mål 1. Ett brett filmutbud av hög kvalitet

I texten under denna rubrik skrivs att *“En stark och dynamisk filmbransch är avgörande för framgångsrik produktion av svensk film av hög kvalitet som kan spegla kultur och livsförhållanden i olika delar av landet.”* (s.219)

Vi menar att för att säkerställa att det som står ovan sker måste målet specificeras. Vad som menas med ett brett filmutbud kan tolkas på många olika sätt och beskriver inte de förhållanden som skapar ett brett filmutbud. Vår version av målet skulle lyda:

“Svensk filmindustri ska vara dynamisk och innehålla en mångfald av aktörer och filmiska uttryck av hög kvalitet som speglar kultur och livsförhållanden i olika delar av landet.”

Mål 2. Film visas i hela landet

Vi ser med oro på att det tidigare målet om att *film ska göras i hela landet* har tagits bort och förkortats till *visas*. Formuleringen är betydelsefull – särskilt användningen av ordet *göras* – då det markerar vikten av att själva filmskapandet, inte enbart visning eller spridning, ska äga rum i hela landet.

Om produktionen inte aktivt främjas utanför storstäderna finns en påtaglig risk att den koncentreras till ett fåtal urbana regioner. Detta leder inte bara till geografiska obalanser i filmbranschens infrastruktur och möjligheter, utan också till att berättelser från landsbygd, mindre orter och perifera områden riskerar att osynliggöras. Den kulturella mångfald och geografiska bredd som Sverige rymmer får därmed inte den filmiska gestaltning den förtjänar.

Mål 3. Svensk film når en stor publik

Att enbart sätta ett kvantitativt mål som "stor publik" reducerar filmens kulturpolitiska potential. Publikvolym garanterar inte långsiktiga kulturpolitiska värden som stärkt demokrati, yttrandefrihet eller konstnärlig förnyelse. En film som ger röst åt underrepresenterade perspektiv eller väcker livlig samhällsdebatt kan ge större samhällsnytta än den som enbart når många tittare. Vi vill också lyfta att olika publikgrupper kan ha olika värde för filmbranschens långsiktiga utveckling. Exempelvis kan en ung person som för första gången ser en film på bio ha större betydelse för branschens framtid än en van biobesökare. Ett mål som enbart fokuserar på kvantitativa räckviddssiffror riskerar därför att förbise filmens kvalitativa genomslag och dess roll i ett levande kulturliv.

Mål 4. Filmarvet bevaras och används

Vi är eniga om vikten att bevara och använda filmarvet.

3.2 Ett självständigt filminstitut med tydliga ramar för statsbidraget

Särskilt om språk

Vi välkomnar att Svenska Filminstitutets självständighet betonas, och att det tydliggörs att institutet ska ansvara för att prioritera kring sina egna stöd.

Däremot ser vi med oro på de formuleringar som återfinns i förslaget till ny förordning, särskilt i 4 § och 6 §, som följer: "att statsbidrag till utveckling och produktion i huvudsak lämnas till produktioner som spelas in på svenska eller på något av de nationella minoritetsspråken." (s225)

Att i förordningen ange att statsbidrag "*i huvudsak*" ska gå till filmer på svenska eller nationella minoritetsspråk kan i praktiken fungera som ett indirekt innehållsvillkor. Detta är problematiskt, då det innebär att staten styr konstnärliga uttryck genom reglering, snarare än att främja mångfald och konstnärlig frihet.

Vi vill understryka att staten, inom ramen för en demokratisk kulturpolitik, bör avstå från att genom förordning detaljstyra språkval, innehåll eller distributionsformer. Den typen av styrning riskerar att urholka det konstnärliga oberoendet och minska

utrymmet för fria och experimentella uttryck, inte minst för filmare med internationell eller flerspråkig inriktning.

En livskraftig och dynamisk filmkultur kräver att staten förhåller sig neutral till innehåll och form. Det är just genom att värna armlängdsprincipen som kulturpolitiken kan säkerställa en mångfald av berättelser, perspektiv och språk och därigenom bidra till ett verkligt inkluderande kulturliv.

Talangutveckling

I utredningen står följande om talangutveckling:

“I stället föreslås en särskild bestämmelse om insatser inom spridning och visning av särskilt nationellt intresse (28 §) utifrån vilken stöd kan fördelas till sådant som är av betydelse för filmkulturens utveckling i landet i stort.” (s. 226)

Vi delar utredningens ambition om en tydligare ansvarsfördelning mellan stat, region och kommun. Samtidigt vill vi uttrycka vår oro över förslaget att Filminstitutets stödinsatser ska begränsas till enbart spridning och visning, medan övrig talangutveckling föreslås hanteras enbart inom ramen för kultursamverkansmodellen.

Vi vill understryka vikten av att det även fortsatt finns en nationell finansiering för talangutveckling. För nya filmskapare är det avgörande med riktade stöd som underlättar inträdet i professionella produktionsmiljöer. Redan idag innebär det en betydande risk för produktionsbolag att satsa på debutanter. Utan nationellt stöd förstärks denna osäkerhet, vilket i sin tur försvårar för nya röster att ta plats. Konsekvensen blir att tröskeln för att göra sin första film eller ta steget in i ett professionellt sammanhang blir så hög att återväxten i branschen hotas.

Vi ser i stället behov av en mer strukturerad samverkan mellan regionala aktörer och Filminstitutet, likt det tidigare initiativet *Talent to Watch*. Inom ramen för detta program genomförde regionerna en första urvalsprocess baserat på sin kännedom om lokala filmskapare och projekt. Projekten kunde därefter söka kompletterande stöd från Filminstitutet. Denna modell innebär att resurser används mer effektivt; projekten håller hög kvalitet, kunde utvecklas i professionella miljöer och färdigställas snabbare.

3.3 Höjda anslag och en branschgemensam filmfond

Vi välkomnar de föreslagna höjda anslagen till Filminstitutet med 20 %, men vill samtidigt påpeka att anslagen har legat på oförändrad nivå sedan 2017. Under samma period har inflationen urholkat värdet av stödet, vilket motsvarar en reell värdeminskning på nästan 25 %. En uppräknings med 20 % täcker endast en del av det förlorade värdet. För att återställa det ekonomiska utrymmet i praktiken krävs ytterligare höjningar.

Vi ser positivt på inrättandet av den nya Filmfonden, liksom på att fondens budget och finansiering föreslås hållas åtskilda från Filminstitutets ordinarie verksamhet. Detta skapar förutsättningar för tydlighet i ansvar och prioriteringar.

Samtidigt ser vi allvarliga risker i den föreslagna konstruktionen. Att endast produktioner med en totalbudget på minst 30 miljoner kronor för fiktion respektive 10 miljoner kronor för dokumentärfilm ska vara berättigade till stöd, innebär i praktiken att enbart större bolag och etablerade produktioner kommer att kunna ta del av fondens medel. Det riskerar att leda till ökad marknadskoncentration, där resurser samlas hos ett fåtal aktörer, vilket i sin tur hämmar mångfald och innovation i branschen.

Ytterligare problematiskt är principen om att produktionsincitamentet ska fördelas enligt 9 §, där *“den produktion som har störst bidragsberättigade kostnader enligt 7 § ska erbjudas bidrag först”*. Denna modell gynnar de största produktionerna, vilket förstärker principen om att *störst går först* – en utveckling som står i direkt motsättning till målen om en levande och diversifierad filmbransch.

Vi har förståelse för att större produktioner behöver stora stöd, men anser att detta måste balanseras med ett tydligt uppdrag för Filminstitutet att främja en bredare uppsättning aktörer. Statistik från Filminstitutet (s. 82) visar att mindre bolag, definierade som bolag med en omsättning under 100 miljoner kronor, står för cirka 35 % av produktionsmarknadens totala omsättning. Det är därför avgörande att denna del av branschen också ges reella möjligheter att utvecklas.

Vi föreslår att Filminstitutets ordinarie medel i högre grad riktas till de produktioner och bolag som inte kvalificerar för stöd från Filmfonden. Ett konkret förslag är att minst 35 % av de samlade offentliga medlen för filmproduktion – det vill säga av Filminstitutets och Filmfondens samlade anslag om cirka 700 miljoner kronor – öronmärks för mindre bolag. Detta skulle bidra till att säkerställa en långsiktigt hållbar, innovativ och mångfacetterad bransch, där nya uttryck och berättelser ges utrymme.

Särskilt om Filminstitutets inflytandestruktur

Vi vänder oss kraftigt mot förslaget att ersätta Filminstitutets nuvarande branschråd för utveckling och produktion med Filmfonden (s.233). Detta riskerar att ge oproportionerligt inflytande till finansiellt starka aktörer. Samtidigt öppnar utredningen för att ta bort den nuvarande regleringen av branschrådets existens. Vi menar att detta urholkar det demokratiska inflytandet från branschen.

Efter avvecklingen av filmavtalet har branschråden varit ett viktigt forum för insyn, transparens och dialog. Vi avstyrker därför båda dessa förslag och föreslår att branschråden behålls och regleras för att säkra ett brett och representativt inflytande över filmpolitiken.

Sänkt moms på biobiljetter och återinförda biografavgifter

Vi ser positivt på förslaget att sänka momsen på biobiljetter, i syfte att harmonisera beskattningen med övriga kulturverksamheter. Det är ett välkommet steg som vi hoppas också leder till faktisk prissänkning för biobesökare. Som utredningen själva konstaterar (s. 234) har den tidigare höjningen av momsen bidragit till ökade biljettpriser och minskad biljettförsäljning.

Vi vill samtidigt understryka att detta enskilda åtgärdsförslag inte är tillräckligt. Biobiljettens prisnivå utgör en av de största trösklarna för att locka tillbaka publiken, särskilt unga och socioekonomiskt utsatta grupper. Därför efterfrågar vi fler konkreta initiativ som gör biografbesöket mer tillgängligt.

Som exempel vill vi lyfta det danska initiativet med ett kulturpass för arbetslösa ungdomar, där varje person får ett belopp på 2 000 DKK att använda på kulturaktiviteter. Ett liknande system i Sverige skulle inte bara bidra till ökad tillgång till kultur, utan också stödja biograferna genom att stimulera efterfrågan. Det skulle vara ett sätt att säkra återväxten av en engagerad biopublik och motverka den nedgång i besöksantal vi ser i dag.

Medfinansieringsavgift för strömningstjänster

Vi välkomnar förslaget om en avgift för strömningstjänster men anser att förslaget är lågt, speciellt om man jämför med andra länder med liknande produktionsvillkor som till exempel Danmark. Där är avgiften mellan 2-5% beroende på olika kriterier.

Internationellt program på Konstnärsnämnden

Vi ser positivt på att Konstnärsnämnden får i uppdrag att etablera ett internationellt program. Det är ett viktigt steg för att stärka svenska filmskapares möjligheter till internationella samarbeten och konstnärligt utbyte.

Samtidigt vill vi lyfta behovet av att Konstnärsnämndens totala anslag förstärks, i linje med de föreslagna ökade resurserna till Filminstitutet. En motsvarande höjning, exempelvis med 20 %, skulle möjliggöra en långsiktig satsning på konstnärligt nyskapande film.

Konstnärsnämnden fyller en särskilt viktig funktion för filmskapare vars arbete inte ryms inom mer kommersiella eller traditionella produktionsramar. Det är därför av stor betydelse att myndigheten ges tillräckliga resurser för att fortsatt kunna stödja en bredd av konstnärliga uttryck inom filmområdet.

4 Avslutningsvis

Svensk filmpolitik står inför viktiga vägval. I en tid då kulturens ekonomiska villkor är under press och publiken ständigt förändras, är det avgörande att utforma en filmpolitik som inte enbart styrs av marknadslogik, utan som också försvarar filmens konstnärliga och demokratiska värde.

Vi har i detta remissvar lyft både de styrkor och de brister vi ser i utredningen. Vi vill särskilt betona att en långsiktigt hållbar filmbransch förutsätter tydliga satsningar på konstnärlig mångfald, goda arbetsvillkor och strukturer som möjliggör för nya röster att ta plats – oavsett språk, geografi eller produktionsstorlek.

Vi ser fram emot en fortsatt dialog om hur svensk filmpolitik kan utvecklas för att bättre spegla hela landets berättelser och stärka filmens roll i samhällsutvecklingen.

Vi tackar för möjligheten att inkomma med synpunkter och ställer oss till förfogande för fortsatt samtal och samverkan.

För Oberoende Filmare Förbund,
Mónica Hernández Rejón och Manolo Diaz Rämö
Ordförande

Oberoende Filmares Förbund
C/O MDEMC
Brännkyrkagatan 13
118 20 Stockholm

kansliet@off.se
www.off.se